

Климент Охридски
Из живота на Методий

Както личеше от неговия външен вид, не беше от прост род и от двете страни – по майка и баща, – но от много добър и почтен род, отдавна познат на бога, на царя и на цялата Солунска област. При това и събеседниците, които го обичаха от детинство, водеха с него почтени препирни.

Най-сетне царят, след като узна за неговата проникателност, му предаде да управлява славянско княжество, а пък аз казвам – като да предвиждаше, че ще го изпрати за учител и пръв архиепископ от славяните, – да се запознае с всичките славянски обичаи и да обикне славяните постепенно.

Като навърши много години в това княжество и видя безбройно много тревоги в тоя живот, превърна стремежа си към земното на мисъл за небесното: защото не желаше да тревожи честната душа с неща, които не пребъждат вечно.

И като намери време, напусна княжеството. И като отиде на Олимп, където живеят свети отци, като се подстрига, той се облече в черни дрехи. И покорно се подчиняваше, изпълняваше напълно целия монашески ред и прилежно се занимаваше с книгите.

Настана такова време, та царят Михаил III изпрати за философа, неговия брат, за да го вземе със себе си на помощ у хазарите, защото там имаше евреи, които хулеха християнската вяра. Като рече: „Готов съм да умра за християнската вяра“ – Методий склони и когато отиде, като слуга служи на по-малкия си брат, повинувайки му се. Той с молитва, а философът със слово обориха евреите и ги посрамираха.

Като видяха добрия му подвиг в божия път, царят и патриархът го убеждаваха да го посветят на архиепископ на почетно място, където имаше нужда от такъв мъж. Но понеже не рачи, принудиха го и го поставиха игумен на манастир, що се нарича Полихрон, който имаше 24 крини злато приход, а монасите му бяха повече от 70.

Случи се в онези дни, че славянският княз Ростислав и Светополк изпратиха от Моравия пратеници до цар Михаила, говорейки така: „С божия милост здрави сме, ала между нас са дошли мнозина учители, християни от Италия, Гръцко и Немско, които ни учат различно. А ние, славяните, сме прост народ и нямаме кой да ни напъти към истината и да ни научи на разум. Та, добри господарю, изпрати такъв мъж, който ще ни разясни всяка истина!“ Тогава цар Михаил рече на Константина философ: „Философе, чуваш ли тези думи? Освен тебе друг не може да свърши това. На ти много дарове и иди, като вземеш брата си, игумена Методия. Вие сте солуняни, а всички солуняни говорят чисто

славянски.“

Тогава и двамата не посмяха да се отрекат нито от бога, нито от царя според думите на апостол Петър, дето казва: „Бойте се от бога, почитайте царя!“ След като чуха височайшата реч, двамата се отдадоха на молитва заедно с други, които бяха със същия дух, с който бяха и те. И тук бог яви на философа славянските книги. И веднага, щом устрои буквите и състави беседата, той се упъти за Моравия, като взе Методий. Подчинявайки се покорно, той пак започна да слугува на философа и да учи с него.

Ала като се изминаха три години и изучиха ученици, те се завърнаха от Моравия. Като узна пък за такива мъже, папа Николай изпрати за тях, понеже желаше да ги види, като божи ангели... Той освети учението им, като сложи славянското евангелие в олтара на храма „Св. ап. Петър“, а блажения Методий посвети за свещеник.

Ала имаше мнозина други люде, които хулеха славянските книги, говорейки: „Според надписа, що написа Пилат върху господния кръст, освен евреите, гърците и латинците на никой друг народ не подобава да има свои букви.“ Като ги нарече пилатовци и триезичници, тях папата прокълна. И заповяда на един епископ, който беше уязвен от същата болест, и той посвети трима от славянските ученици за попове, а двама – за четци.

След много дни, когато да иде на съд божи, философът каза на брата си Методий: „Ей, брате, ние бяхме впрегнати заедно да орем една бразда. След като завърших своя живот, аз падам на нивата. Ти много обичаш планината Олимп, но заради нея ти не оставяй учението си, защото с него ти по-лесно ще можеш да се спасиш!“

Като изпрати пратеници при папа Адриан II, Коцел поиска да му отпусне Методий, нашия блажен учител. А папата рече: „За учител не само на тебе одинаго, но на всички онези славянски области го изпращам от бога и светия апостол Петър, първия Христов приемник и ключедържец на небесното царство.“ И го изпрати, като написа това писмо:

„Адриан, епископ и божи раб, до Ростислава, Светополка и Коцела. Слава богу във висините, а на земята мир, между човеците благоволение. За вас чухме духовни неща, а сега горещо жадуваме и се молим заради вашето спасение – именно, че господ е подтикнал вашите сърца да го потърсят и ви е посочил, че не само чрез вяра, но и чрез добри дела трябва да се служи на бога: защото без дела вярата е мъртва и загиват онези, които си мислят, че познават бога, а пък с делата си се отмятат от него. Затова не само от този светителски престол искахте учител, но и

от благоверния цар Михаил. И той ви изпрати блажения философ Константин и брата му, докато ние не успяхме. Но те, като узнаха, че вашите страни спадат към апостолския престол, не извършиха нищо противозаконно, но дойдоха при нас, носейки и мощите на св. Климент. След като изпитахме тройна радост, ние, като проучихме всичко, намислихме да изпратим във вашите страни нашия син Методий, след като го осветихме с учениците му, мъж съвършен по ум и правоверен, за да ви поучава, както сте искали, точно тълкувайки на ваш език книгите за целия църковен чин заедно със светата миса – сиреч литургията – и с кръщението. Тъй както е започнал да ви поучава философът Константин с божията милост и с молитвите на свети Климента, ако някой друг може също тъй достойно и правоверно да ви поучава, нека делото му да бъде свето и благословено от бога, от нас и от цялата католическа и апостолска църква, та лесно да свикнете с божите заповеди. Само това правило да пазите: при литургията апостолът и евангелието най-напред да се четат на латински, а после на славянски, за да се изпълни словото на писанието: «Нека възхвалят господата всички езици»; също и другото: «На различни езици всички разказват за божие величие, както светият дух им даде да говорят.» Ако ли някой от събраните ваши учители, които угаждат на слуха ви и се отвръщат от истината, започне да ви води към заблуда, като се осмели да учи иначе, хулейки книгите на вашия език, да бъде отлъчен не само от църквата, но и от причастие, докато се поправи. «Защото те са вълци, а не овце; тях трябва да познаваме по плода им и да се пазим от тях.» А вие, възлюбени чада, слушайте божие учение и не отхвърляйте църковното наставление, за да станете с всичките светци истински поклонници на бога, нашия небесен отец. Амин!»

Коцел прие Методия с голяма чест. И пак го изпрати при папата с двадесет мъже, почтени люде, за да му го посвети за епископ на Панония, на престола на св. Андроник, апостол от 70-те [ученици] – което и стана.

След това старият враг, завистник на доброто и противник на истината, повдигна против Методий сърцето на врага на моравския крал заедно с всичките епископи. „В нашата област учиш“ – казаха му те. А той отговори: „Ако знаех, че е ваша, аз бих се махнал, ала тя е на св. Петър. И наистина, ако вие поради ревност и лакомия преминавате старите граници на панонската църковна област въпреки каноните, като забранявате божие учение в нея, то пазете се: като искате да пробиете желязна планина с костен череп, да не би да си разпръснете мозъка!“ А те му казаха: „Понеже буйно говориш, зле ще изпатиш!“ Той пък

отговори: „Истината казвам пред царе и не се срамувам, а вие вършете с мене по волята си! Аз не съм по-добър от онези, които, защото са говорили истината, са се избавили от този живот чрез много мъки.“

След като Методий наговори много работи, ала без да могат да му възразят, кралят каза изпод вежди: „Не измъчвай моя Методий, защото вече се изпоти като при пещ!“ А той рече: „Господарю, еднъж някои люде, като срещнали един изпотен философ, запитали го: «Защо се потиш?» А той отговорил: «Препирах се с простаци!»“ При тези думи се разотидоха тия, които се препираха, а него, като го изпратиха в Швабско, държаха го две и половина години.

Дойде до папата вест и като узна, че Методий е затворен, той изпрати клетва против тях: всички кралски епископи да не служат миса, сиреч литургия, докато го държат в затвор. И тъй те го пуснаха, като казаха на Коцел: „Ако го държиш при себе си, лесно няма да се избавиш от нас!“ Но те не се избавиха от св. Петровия съд: четворица от тези епископи умряха.

Тогава пък се случи, че моравците изгониха всички немски попове, които живееха у тях, щом догадиха, че те не се държат добре с тях и че коват интриги срещу им. И на папата изпратиха молба: „Понеже от порано нашите бащи са приели кръщение от свети Петър, дай ни архиепископа и учителя Методий!“ И папата веднага го изпрати. И като го прие княз Светополк с всички моравци, повери му всички църкви и духовници във всички градове. От този ден започна много да се разпространява божие учение и духовниците да се умножават по всички градове, а езичниците да вярват в истинския бог, отказвайки се от своите заблуди. Толкова повече и моравската държава започна да се разширява по всички страни и със сигурност да побеждава вразите си, както самите моравци винаги разказват това.

У него имаше и пророческа дарба. Много от неговите предсказания са се сбъждали. Ние ще разкажем едно или две от тях. Много силният езически княз, който стоеше на Висла, се подиграваше на християните и им правеше пакости. Методий изпрати да му кажат: „Сине, добре е доброволно да се покръстиш на своя земя, за да не бъдеш по принуда покръстен на чужда земя като пленник: тогава ще си спомниш за мене!“ И тъй стана. А друг път, когато Светополк пак воюваше срещу езичниците, ала нямаше никакъв успех и си губеше времето, щом приближи мисата, сиреч службата на св. Петър, Методий изпрати да му кажат: „Ако ми се обещаеш с войската си да присъстваш на моята служба на св. Петровия ден, вярвам в бога, той скоро ще ти предаде езичниците.“ И тъй

стана.

Друг някой, много богат и съветник, се ожени за своята купетра, сиреч етърва. И макар че много ги съветва, учи и утешава, не можа да ги разведе, защото други, които се преструваха на божи служители, ласкаейки ги заради богатството, тайно ги развращаваха, за да бъдат отлъчени по-сетне от църквата. И Методий рече: „Ще дойде часът, когато не ще могат да помогнат тези ласкатели; и двамата ще има да поменават моите думи, ала не ще могат да сторят нищо.“ Внезапно, по божия воля, сполетя ги напаст, та „мястото им не се намери“, и ги разпиля като вятър, когато дигне прах.

Подобни на тези предсказания той извърши още много други, що явно разказваше при сгода.

Не търпейки всичко това, старият враг, завистникът на човешкия род, подобно на Датан и Авирон против Мойсея, повдигна против него някои – едни явно, други тайно, – които боледуваха от иопаторската ерес и по-слабите връщаха от правия път към себе си. Те казваха: „Нам папата е дал властта и заповядва да изгоним въвн него и неговото учение!“ Като събраха всички моравци, те заповядаха да им се прочете писмото, за да чуят за неговото изгонване. Както е присъщо на човеците, всички люде, които се лишаваха от такъв пастир и учител, скърбяха и се окайваха един на друг, освен по-слабите, които лъстта люшкаше, ето, както вятърът – листето.

Но когато моравците прочетоха папското писмо, намериха написано: „Нашият брат Методий е свет и правоверен и върши апостолско дело, а в неговите ръце са оставени от бога и от апостолския престол всички славянски страни; затова, когото прокълне, той проклет да бъде, а когото освети, той свет да бъде!“ И като се посрамирах, със срам си разоти-доха като мъгла.

Ала само с това не свърши злобата им, но казваха, говорейки: „Цар Василий Македонец му се заканва гневно и ако го намери, няма да има живот за него!“ Но и в този случай, като не искаше да се подиграе със своя служител, милостивият бог трогна сърцето на царя – тъй като „царевото сърце винаги е в божията ръка“. И царят му изпрати писмо: „Честити отче, много желая да те видя, направи това добро: потруди се да дойдеш при нас, за да те видим, докато си на този свят, и да приемем твоята благословия!“

Веднага като отиде там, в Цариград, царят го прие с велика почест и радост. И като похвали неговото учение, задържа от учениците му поп и дякон с книги; изпълни всичката му воля, каквато пожела. И като го

послуша за всичко, след като го прегърна и обдари много, пак славно го проводи до неговия престол. Същото направи и патриарх Фотий.

Поради дявола по всички пътища изпаднаше в много напасти: по пустините – между разбойници, по морето – между бурни вълни, по реките – между внезапни подводни скали, за да се сбъдне с него апостолското слово: „Беда от разбойници, беда в морето, беда в реките, беда от лъжливи братя, в трудове и скитане, много пъти в бдения, много пъти в глад и жажда“, както и другите скърби, които апостолът споменава.

После, когато напусна всичкия шум и възложи на бога скръбта си, предварително като постави от своите ученици двама свещеници, големи скорописци, за шест месеца – като почна от месец март, та до двайсет и шестия ден от месец октомври – бърже преведе от гръцки на славянски език всички книги – всичко изцяло освен Макавей. А след като привърши, отдаде достойна хвала и слава на бога, който дава такава благодат и съдействие. И със своя клир като извърши светото тайно възношение, т.е. светата литургия, отслужи помен на свети Димитър. Само Псалтира и Евангелието с Апостола и с избрани църковни служби по-преди бе превел с философа. Тогава преведе и Номоканона, сиреч законоправилата, и отеческите книги [Патерика].

Когато маджарският крал дойде в дунавските страни, Методий пожела да го види. Макар че някои говореха и мислеха, че няма да се отърве тъй лесно, Методий отиде при него. И той го прие с радост тъй почетно и славно, както подобава на господар. А след като беседва с него, както прилича на такива двама мъже да се разговарят, и като го прегърна и разцелува, кралят го отпусна с големи дарове, като му каза: „Честити отче, винаги ме споменавай в светите си молитви.“

След като отхвърли така всички обвинения от вси страни и запуши устата на многодумците, Методий завърши живота си и уварди вратата, очаквайки венеца на праведния. И понеже стана любимец на бога, задето така му угаждаше, започна да приближава време да приеме покой за страданията и отплата за много трудове. Тогава учениците му го запитаха, казвайки: „Отче и учителю честити, кого от учениците си мислиш да поставиш за приемник на учението си?“ А той им посочи едного от познатите си ученици, именуван Горазд, казвайки: „Този е свободен мъж от вашата земя, запознат е добре с латинските книги и е правоверен. Нека бъде с него божията воля и вашата любов, както и моята!“

На Цветница, когато се събраха всичките люде, отиде в църквата. И изнемощял, като поръча да благословят по-скоро царя, княза, духовенството и всички люде, той рече: „Чада, вардете ме до третия ден!“ И тъй

стана. Като се разсъмваше на третия ден, прочее, каза: „Господи, предавам си душата в твоите ръце!“ В ръцете на йерите той почина в шестия ден от месец април, трети индикт, в 6393 (885) година от сътворението на целия свят.

Като го поставиха в ковчег и като му сториха достойна почит, неговите ученици отслужиха на латински, гръцки и славянски църковна служба за погребение и го положиха в съборната църква. И се причисли към своите отци, патриарси, пророци, апостоли, учители и мъченици. Когато пък се събра безчислено множество народ, съпроводи го със свещи, плачейки за добрия учител и пастир: мъже и жени, малки и големи, богати и бедни, господари и слуги, вдовици и сираци, чужденци и туземци, недъгави и здрави – всички съпроводи го този, който беше всичко на всичките, за да спаси всички.

КРАЙ

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11540>]